

द्वादशयज्ञमाह अपरेइति नियतोनिगृहीतआहारोविषयभोगोयैस्तेनियताहाराःवैराग्यादिमंतः प्राणान् अत्रसमनस्कानीन्द्रियाणिप्राणशब्देनगृह्यन्ते तान्प्राणेषुमनश्चित्ताहंकारेष्वंतःकरणवृत्तिभेदेषु बुद्धेःप्रा
गृहीतत्वादग्रहणं जुद्धतिप्रविलापयंति इन्द्रियाणिसंकल्पात्मकेमनसिसंस्तृत्यमनोपिस्मरणात्मकेचित्तेसंस्तृत्यतदपिअहंकारेसंहरंति सचाभिमानरूपोहंकारोभिमतव्याभावात्त्वयमेवदग्धेधनानलवद्विलोयते
तत्रयेषांसमाधिबुद्धिरस्तितेआभिमानिकाबुद्धियोगिभ्यःपूर्वोक्तेभ्योनिकृष्टाः अतएवएतान्प्रकृत्योक्तंवायवीये सहस्रंत्वाभिमानिकाइति सहस्रंमन्वंतराणिइत्यनुषंगः भौतिकस्तुयोगोत्रनोक्तः यदनुष्ठातृ
न्प्रकृत्यतत्रैवोक्तं भौतिकास्तुशतंपूर्णमिति अत्रापिशतंमन्वंतराणीत्यनुषंगनीयं सर्वेप्येतेयज्ञविदोयज्ञलब्धारोयज्ञेनक्षपितंकल्मषंयेषांतेतथाविधाभवन्ति सर्वेयज्ञाःकल्मषक्षयायैवभवन्तिनपुनःसाक्षान्मोक्षायै
त्यर्थः ॥ ३० ॥ सर्वेषामेतेषांमध्येन्यतममप्यनुष्ठानुमशक्तंप्रतिप्राह यज्ञेति यज्ञाःपंचमहायज्ञाःतेभ्यःशिष्टमवशिष्टमन्मृताख्यंयेभुंजतेतेपिचित्तशुद्धिद्वारासनातनंब्रह्मयांतिप्राप्नुवन्ति अयज्ञस्यपूर्वोक्तेषुद्वाद
शस्वन्यतमोवा नित्याःपंचवायस्ययज्ञानसंतिसअयज्ञस्तस्य अयमपिलोकोनास्ति अन्यःपरलोकआत्मलोकोवाकुतोभवेनकुतश्चिदित्यर्थः ॥ ३१ ॥ एवमिति ब्रह्मणोवेदस्यमुखेद्वारे वेदद्वारेणैववि

अपरेनियताहाराःप्राणान्प्राणेषुजुद्धति ॥ सर्वेप्येतेयज्ञविदोयज्ञक्षपितकल्मषाः ॥ ३० ॥ यज्ञशिष्टान्मृतभुजोयांतिब्रह्मसनातनं ॥ नायंलोकोस्त्ययज्ञस्यकुतो
न्यःकुरुसत्तम ॥ ३१ ॥ एवंबहुविधायज्ञावितताब्रह्मणोमुखे ॥ कर्मजानूविद्वितान्सर्वानेवंज्ञात्वाविमोक्ष्यसे ॥ ३२ ॥ श्रेयान्द्रव्यमयाद्यज्ञाज्ञानयज्ञःपरंतप ॥
सर्वकर्मखिलंपार्थज्ञानेपरिसमाप्यते ॥ ३३ ॥ तद्विद्विप्रणिपातेनपरिप्रश्नेनसेवया ॥ उपदेक्ष्यंतितेज्ञानंज्ञानिनस्तत्त्वदर्शिनः ॥ ३४ ॥ यज्ज्ञात्वानपुनर्मोह
मेवंयास्यसिपांडव ॥ येनभूतान्यशेषेणद्रक्ष्यस्यात्मन्यथोमयि ॥ ३५ ॥ अपिचेदसिपापेभ्यःसर्वेभ्यःपापकृत्तमः ॥ सर्वज्ञानप्लवेनैववृजिनंसंतरिष्यसि ॥ ३६ ॥

तताविस्तारिताःगुरुभिर्नृपदिष्टाइत्यर्थः कर्मजानूकायिकवाचिकमानसिककर्मजानूननुनैष्कर्म्यरूपान् एवंज्ञात्वाअस्मादंशुभात्मोक्ष्यसे तत्त्वज्ञानोत्पत्तिद्वारेणेत्यर्थः ॥ ३२ ॥ यदर्थमेतेयज्ञाउपन्यस्तास्तंज्ञा
नयज्ञंस्तौति श्रेयानिति द्रव्यबाह्यमाभ्यंतरंचदेहेन्द्रियादितत्साध्यात्द्रव्यमयात्यज्ञात् ज्ञानयज्ञःनिःशेषवाङ्मनःकायप्रवृत्त्युपरमात्मकःश्रेयान्प्रशस्ततरः ईयसुन्मत्ययेनतेषामपिप्रशस्तत्वंद्योत्यते तत्रहेतुः सर्व
मिति कर्मकर्मफलंसर्वंअखिलंसर्वांगोपसंहारयुक्तंज्ञानेपरिसमाप्यतेअंतर्भवति यथाकृतायाविजितायाधरेयाःसंयंत्येवमेवैनंसर्वतदभिसमेतियत्किंचप्रजाःसाधुकुर्वंतियस्तद्वेदयत्सवेदेति ॥ ३३ ॥ तद्विद्वीति
ज्ञानिनःयंथज्ञाः तत्त्वदर्शिनःअनुभववन्तः ज्ञानंब्रह्म स्पष्टार्थःश्लोकः ॥ ३४ ॥ यज्ज्ञात्वेति यत्चिन्मात्रस्वरूपंब्रह्मज्ञात्वा एवंइदानीमिवपुनर्मोहंनयास्यसि अथोअपिचयेनज्ञानेनभूतानिब्रह्मादिस्तंबपर्यं
तानिआत्मनिमयित्वंपदलक्ष्यार्थादनन्यभूतेपरमेश्वरेद्रक्ष्यसि नान्योतोस्तिद्रष्टेतिप्रतीचोन्यस्यद्रष्टुर्निषेधात् आप्येतुसाक्षादात्मनिमत्स्थानीमानीतिद्रक्ष्यसि अथोअपिमयिवासुदेवेपरमेश्वरेचइमानीतिक्षे
त्रज्ञेश्वरैकत्वंसर्वोपनिषत्सिद्धंद्रक्ष्यसीत्यर्थइति ॥ ३५ ॥ अपिचेदिति वृजिनंवृजिनार्णवं धर्मोपीहमुमुक्षोःपापमित्युच्यते ॥ ३६ ॥